

Paweł P. ZAGOŹDŹON
Katarzyna D. ZAGOŹDŹON

UBIÓR GÓRNIKA KRUSZCOWEGO NA PRZEŁOMIE ŚREDNIOWIECZA I RENESANSU – SPOSTRZEŻENIA Z PERSPEKTYWY ŚLĄSKIEJ

*górnictwo historyczne, górnictwo rud, XV w, XVI w,
ubiór górniczy, uniform górniczy, Dolny Śląsk*

Artykuł przedstawia studium źródeł ikonograficznych ukazujących postaci europejskich górników kruszcowych z końca XV w. i początków wieku XVI. Wykorzystano bogato ilustrowane dzieło Georgiusa Agricoli (*De re Metallica...*), szereg źródeł z terenu Kutnej Hory (ilustracje tamtejszego kancjonału oraz graduaułu, malowidło z kości. Św. Barbary, godło miejskie itd.), fragmenty kilku ołtarzy górniczych (z Annabergu, Rožnavy, Blühnbach k. Salzburga i Colle Isarco w północnych Włoszech), malowidła z kościoła parafialnego w Olkuszcu, a także zespół drzeworytów Heinricha Gross-Mollera, przedstawiających pracę górników w La Sainte Croix-aux-Mines w Lotaryngii oraz górniczą panoramę z księgi *Hausbuch von Schloss Wolfegg*.

Na podstawie wymienionych źródeł udokumentowano wyraźne zróżnicowanie górniczych ubiorów roboczych na terenie Europy. Na terenie dzisiejszych Niemiec i krajów ościennych, oraz w rejonach, gdzie zaznaczył się istotny wpływ tamtejszej myśli górniczej, w pracy pod ziemią wykorzystywano stroje codzienne. Składały się na nie lniane koszule, typowe dublety (niekiedy bardzo fantazyjne i kolorowe) oraz nogawice. Istotną modyfikacją stroju codziennego były kaptury, doszyte do koszul i wykładane spod dubletu. Górnicy ci przepasani byli wąskimi pasami, powszechnie wykorzystywane były, noszone u pasa, górnicze skóry (zapinane na guziki albo prawdopodobnie zawieszane na pasie), używano niskiego obuwia o różnym kroju.

Całkiem odmienny styl ubioru górniczego występuje na ilustracjach z czeskiego (słowiańskiego) kręgu kulturowego. Górnicy dołowi odziani są właściwie identycznie – głównym elementem ich ubioru była obszerna koszula z kapturem, tzw. *perkytl*, posiadająca niespotykany w ówczesnej garderobie element – kieszenie. Strój uzupełniały nogawice oraz niskie buty, nie używano skór górniczych. Wydaje się, że był to, prawdopodobnie pierwszy w Europie, roboczy uniform charakterystyczny dla określonej grupy zawodowej.

Źródła ikonograficzne ukazują szereg różnorodnych nakryć głowy. Poza, będącymi przejawem wpływu ówczesnej mody, męskimi czepkami i siatkami na włosy widzimy przede wszystkim kaptury, ale też kapelusze, proste czapki (być może czaka) oraz turbany. Górnicy obu kręgów kulturowych stosowali nakolanniki. Uwidocznione są również różne elementy codziennego użytku – charakterystyczne torby, kordy gburskie, miecze.

Analiza wymienionych źródeł, charakter ówczesnej działalności górniczej oraz sytuacja polityczna w zachodniej części Śląska (współczesny Dolny Śląsk) sugerują, że przeważał tu strój „germański”, wydaje się jednak pewne, że istniały ośrodki wydobywcze zdominowane przez gwarków czeskich, a może też polskich, w charakterystycznych białych koszulach z kapturem.